

Frigrjøringsjubileet og den kirkelige kainsånd

Av sogneprest Berg Rolness

I

Det legges nå opp til stort kirkelig frigrjøringsprogram med festgudstjenester som sentrum. For vårt evangeliske kirkesystem setter gudstjenesten som kirkens egentlige og sentrale funksjon. Kirkebegrepet vårt hviler i presenstasjonstanken, dette at kirken i funksjon er et møte mellom et jeg og et du, Gud og den enkelte. I gudstjenesten er selve det festlige høydepunkt det såkalte store Gloria (Ære være Gud i det høyeste og fred på jorden...) Men for å komme inn under dette høye himmelhvelv, må den enkelte gå gjennom syndsbekjennelsens og syndstiltigelses rensningsprosess.

Et kirkelig jubileum i gudstjenestlig regi må derfor begynne med selvransaking og tilgivelse.

Har så Den norske kirke saklig grunn til å ta med i sin festgudstjeneste et bevissthetsmoment om svikt og synd som kirke i de mørke 5 år?

Jeg har foran meg 3 notater som kan betraktes som mitt bidrag til svar på spørsmålet. Vi er ikke så mange igjen nå som virkelig medopplevde på kropp og sjel de mange byrder som prestskapet i kirken måtte bære. Vi fikk jo oppleve mange og rike positive verdier, mer enn prestegenerasjoner både før og etter krigen. Men så ble vi til gjengjeld ikke spart for de negative erfaringer, selv om disse delvis ble nok så ulikt fordelt, noe selvforskyldt og noe ufor-skyldt. Jeg fikk selv rikelig av begge deler. Og det hang sammen med at jeg fikk den uryk-somme post i forrette den siste kring-kastede 17. mai gudstjeneste i det frie Norge, fra domkirken i Tromsø.

Hin 17. mai var hakekorset det eneste banner som valet på vår gamle fridomsdag over det øvrige og til da okkuperte Norge. Jeg brukte da dette som bilde på hva hakekorssbanneret repre-senterter for oss: Vampyren som hadde lagt seg over folkehjertet for å suge kristenmanns blod. Jeg følte allerede da at vårt kriste-lig-humanistiske, vårt nasjonale og vårt tilkjempede demokrati-ske livssyn var i fare. Men i Lyset fra Faderværets sterke ap-pell (forlat oss vår skyld som vi og forlater våre skyldnere, led oss ikke ut i fristelse, men frels oss fra det onde) ba jeg for vårt folk, men også for dem som alt da hadde sviktet etter vårt

syn idet frie Norge og det med Bibelens aller sterkeste ord: Forlat dem. De vet ikke hva de gjør. (Referatet i dagbl. «Tromsø» er stort sett riktig.)

Min første randbemerkning har utgangspunkt i min egen første og største fristelse fra vam-pyren. Jeg kjenner ennå — etter 30 år — noe av den bitre sma-ken, og jeg vil skildre mitt syns-defall selvavslørende og ærlig så det slik: En glohet sommerdag 1941 gikk jeg bortover Jonas Liesgt. i Tromsø. Et kompani ty-ske marinesoldater med naken overkropp marsjerte syngende forbi Strimmelen skole ca. 150 m. unna. Plutselig ble jeg grepet av hemningsløs trang til å myr-de, massakrere. Hadde jeg hatt en mitraljose, så hadde jeg meiet ned hver eneste mann med en lykkebetont personlig til-fredsstillelse. Det var en virkelig besettelse både i bibelsk og psy-kologisk forstand.

Jeg er dessverre ikke bedre kristen enn at jeg føler en viss skam ved å tilstå at jeg fikk en urykkelig kamp på mine kne da jeg på denne måten hadde sett kainsmentaliteten i mitt eget hjerte. Jeg hadde altså opplevd et totalt nederlag bare ikke for min gamle idealistiske antimilli-tarisme, men også for alt hva jeg i mitt 5-årige virke som ungdomsprest i Hålogaland had-de lært og forkynt om kristelig idealisme, kirkelig arv og med-menneskelig toleranse. Men sam-tidig, og det er mitt egentlige poeng i denne randbemerkning til kirkejubileet, så jeg mei hele min sjels overbevisning at vår største fare — kristelig sett — som folk og kirke, var at denne kainsånden skulle trenge inn i folkesinnet, få makt og forgifte (nazifisere) oss. For da var det soleklart at Ordet fra Gud ville finne ikke bare hårdtrakkett vei og steingrunn, men selv den gode hjertejord ville bli opptar-ke og ulymottagelig for godhetens, tilgivelsens og den innbyr-des trostillitens ånd og kraft.

Jeg skal nevne bare ett eksem-pel på effekten av kainsånden slik jeg opplevde den senere på det indrekirkelige område, fordi det berørte meg personlig på det sterkeste. Jeg hadde mitt daglige virke i et sterkt læstadiansk preget kirkemiljø. Her gjaldt det som en selvfølge at bare ekt-skapsvigsels i den treenige Guds

navn, altså etter kirkens ritual, var fullverdig.

Så kom parolen fra kirkeledel-sen om at den kirkelige vigsels skulle kastes overbord og bare borgerlig ekteskapsstiftelse god-kjennes. Dette var naturligvis etter en kirkepolitisk vurdering. Min assistent og jeg prøvde å trosse dette påbudet for å kunne fortsette å gi full kirkelig tjene-ste i vårt miljø. Men en dag nektet han fordi han var blitt stemplet som nazist på grunn av vår kirkelige vigsels. Det var bit-tert. Jeg opplevde både gråt og tårer hos ungdom som betraktet tvungen borgerlig vigsels som dis-kriminerende for seg.

Men vi var for veikje og feige til å stå imot presset fra kains-ånden.

For stemplet «stripet» og «na-zist» lå ferdig til bruk av hvem som helst på den som ikke fulg-te parolen i ett og alt.

Dette fører over til min andre randbemerkning som gjelder den mest sentrale del av det kirkeli-ge rettsoppgjøret. Oppgjøret var ferdiglaget for frigrjøringsdagen 1945. Det gjaldt den såkalte sa-nering av prestskapet. Det skjedde på den måten at hver enkelt biskop la frem for ledel-sen sin liste over prester som hadde sviktet kirken og folket under kirkekampen.

Det ble så satt opp et hyrde-brev som forklarte hvorfor kirken måtte rense ut for godt disse svi-kere og altså gi dem dødsdom som prester. Den borgerlige side av saken skulle domstolene ta seg av. Dette hyrdebrevet skulle les-es fra alteret i frigrjørings festgudstjenester og plasseres mellom evangeliet og trosbekjen-nelsen. Sannhetsgehalten i dette hyrdebrevet kan belyses ved føl-gende: Etter krigen har samtlige prostier i Troms (Trondenes, Senja og Troms) hatt proster som sto på den omtalte sane-ringslisten og altså fått sin «dødsdom» i vedk. gudstjenester. Alle tre kan bevidne at deres suspensjon ble annullert fordi hyrdebrevet var objektivt løgn fra ende til annen for deres vedkommende.

Men å legge objektivt løgn som rituelt ledd inn i en gudstjene-ste, er etter Jesu ord om løgn og opphavet til løgn kvalifisert blasfemi. Ingen av dem fikk noen unnskyldning — enn så no-en om tilgivelse, som Bible-foreskriver som et minimum.

En
hygg
SAKER

108774

h

Ost o
sammen
har det
ner i y
har de
portert

Tidlige
på alpe
imidlertid
i Kleven
bukter i
kantonen
hadde n
melk og
lokale os
begynnels
— den se
serost —
har feiret

Nå lag
bare i sin
i hele d
Sveits.

Emment
rund, flat
kanter, so
lom 70 og
høyde og
fast, men
ven er el
Fettinnhol
under 45
er mellom
det er mi
landske «s

Til Emm
førsteklasse
8-10 ukar

62.11.63

450